

ישעיהו ס' 22-1

תודעת הגלות וחלומות על גאולה יושבות בבסיס המחשבה העברית והיהודית שלנו – ופרשת השבוע והפטרתה מציגות לנו שתייהן חזון לרגע שבו מגיע ה"סוף הטוב" לסיפור הארוך של הניתוק.

נתחיל בהפטרה שנבואתו של ישעיהו שמוביל אותנו אל תוך עולם עתידי בו הכל חושך וערפל, חוץ מנקודה אחת של הצלה, היא עיר ה', צ'יון, מוקד העולם ונקודת האור היחידה בכל אסון אחרית הימים. כל האויבים והמתעמרים יעלו אליה לחסות בה, במקום עוני יהיה שם עושר, במקום מלחמה, מנוחה. גם פרשת השבוע "כי תבוא" נוגעת ביציאה מהגלות והגעה אל הנחלה, והפרשה פותחת בדיוק ברגע הזה שבו אנחנו מסוגלים להביא מנחת ביכורים אל המקום הקדוש.

הן ההפטרה והן הפרשה רוצות להוביל אותנו במהלך מדומיין דומה, של יציאה מתוך מציאות או תודעה של גלות ושיעבוד והגעה אל "אחרית הימים", בין אם זו מתוארת כאחרית ימים חקלאית או אחרית ימים אפוקליפטית. בשני המקרים, קיימת נקודה גיאוגרפית מופרדת משאר תבל – הארץ של ספר דברים או עיר ה', צ'יון של הנביא.

מסורת ישראל לדורותיה, עוד מדברי התורה ממש, רואה בארץ מרחב גיאוגרפי, ארץ כנען הקדומה שאנחנו מכירים כיום בתור מדינת ישראל. ובאמת, שורשי תרבותנו וחיינו הרוחניים יונקים מתוך אדמת הארץ הזו. מאוחר יותר, בתוך שנות הגלות ומתוך כך שהיהדות התעצבה רובה ככולה מחוץ לארץ, הפכה ארץ ישראל המדומינת למרכז הרוחני הוירטואלי שלנו. הכיוון אליו פונים בתי הכנסת בעולם כולו (לכיוון ארץ ישראל) מעידים על יכולת לשוב ולדמיין מרכז רוחני משותף הנעוץ בחלקת אדמה מסוימת, שבמידה ונצליח לחזור אליו ולהתיישב בו באופן ממשי, הרי שנגיע שוב אל הנחלה. או, בדימוי שמציע הנביא, בזמן שתגיע הגאולה הכל מסביב ייהרס ויחשיך, אך ה' ישמור מוקד של אור ושפע בציון.

הן הפרשה והן ההפטרה מתארות תודעה רוחנית שמציעה מנוחה ונחלה במרחב גיאוגרפי (אמיתי או מדומיין) אחד, תפיסה שמאפשרת "ארץ" ו"חוץ לארץ": "ל-ה', הארץ ומלואה; תבל, וישבי בה" (תהלים כ"ד)

יכול להיות שמעולם לא הבנו מה משמעות שיבת הארץ באמת, ואולי עלינו לקרוא מחדש גם את הדימוי של ציון המאירה לעולם אפל ולדרוש בדור שלנו מדרש שלוקח את המילה "ארץ" ומכניס במקומה כוכב הלכת ארץ .

ומכאן שכל עניינה של היהדות בדור שלנו ובדורות הקרובים היא לפעול ולהגיע אל מערכת יחסים של עבודת הארץ, האדמה וכל יצוריה. מתוך כך עלינו לקרוא מחדש את חזון הנביא ולשאול האם זהו חזון ראוי? עצוב לחשוב שהטוב ביותר שנוכל לקוות אליו בעולם שסובל חורבן סביבתי, הוא למקום מפלט יחיד, תיבת נח בתוך אפוקליפסה של ערפל ומוות. עולם שבו נשמט הטבע, שבו אין שמש וירח אלא רק אור אלוהי תמידי.

פרשת השבוע וההפטרה שלה מציעות לנו שהנחלה והגאולה, מתקיימות במקום אחד בעוד שכל מה שמחוץ למקום הזה אבוד. התפיסה הזו היא תפיסה רוחנית הרסנית שמבטאת ומאפשרת תחושת ניתוק בינינו ובין אדמת העולם, וקידוש עד לכדי ע"ז חלקת אדמה מסוימת.

תיקון לתפיסת עולם זו תהיה כשנכיר בנוכחות עמוקה של ה' בעולם כולו, ולהאמין שלא יבוא לציון גואל אא"כ ציון היא תבל כולה. כיהודיות ויהודים עלינו ללמוד לשאת על עצמינו את המשימה הרוחנית העמוקה של "עבודת האדמה", במובן של פולחן האדמה כולה, לא כעבודה זרה אלא בהכרה שעלינו לצאת מתוך הגלות של תחושת האדנות והניתוק מאדמת העולם, ולחזור לעבודת אלוהים שמאמינה שהאדמה כולה מקודשת. חלק מיהדות העולם כבר מבין את זה, דוגמא לכך הוא האופן בו קהילות יהודיות ברחבי העולם החלו לשמור את שנת השמיטה מחוץ לארץ ישראל. גם כאן באדמונטון קנדה, בו אני משמשת כרבה, התחלנו ללמוד השנה את מצוות שמיטה כדי להבין כיצד מתרגמת המצווה הזו לאדמת קנדה, וכמותנו עושות קהילות ברחבי צפון אמריקה והעולם היהודי. אין הכוונה להניח לזהות היהודית שלנו, אלא לשוב ולדרוש מעצמינו נוכחות יהודית מלאה בעולם – ולא משנה היכן כל אחת ואחד מאתנו חיים.

הנביא מציע לנו חזון שבו העולם כולו מוצא מחסה בציון, אבל עלינו לדרוש את הנבואה ולקרוא אותה כך שאור הגאולה יגיע כאשר נצליח לראות את ציון בכל מקום ישוב אנושי. התורה מזכירה / מבטיחה לנו שכאשר נגיע אל הארץ ונתנחל בה, נזכה להעלות ביכורים למקדש. אולם אין מוקדם ומאוחר בתורה, והיום עלינו לקרוא את פרשת "כי תבוא" כך: כאשר נלמד לחזור ולהיות חלק מהאדמה ונזכור להעלות ביכורים ולהיות בהכרת תודה על תנובת האדמה, או אז, נזכה להתנחל בה באמת.

דרשה זו התפרסמה לראשונה באתר הדרשות של התנועה ליהדות מתקדמת (2020)